

Utbildningsinspektion i Trångsundsskolan, förskoleklass och grundskola årskurs 1–9

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen har inriktats mot sju områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sju områdena, som granskats utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Normer och värden
2. Kunskaper

Verksamheten:

3. Arbetsmiljö och delaktighet
4. Pedagogisk verksamhet och undervisning
5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning
7. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning, stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och författningar i övrigt. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut angående förbättrings- och kritikområden.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Trångsundsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	55
Grundskola	593

Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i två parallella huvudspår från förskoleklass till årskurs 9. Utöver detta finns det ett spår från årskurs 1 till 9 med Montessoriinriktning och ett spår från förskoleklass till årskurs 5 med utomhuspedagogisk inriktning, det s.k. Växthusspåret. Skolbarnsomsorgen är en integrerad del av verksamheten, men bildar ett eget arbetslag. Skolan har tre små undervisningsgrupper för elever i behov av särskilt stöd: en för årskurs 2–5 och två för årskurs 6–9. Skolans ledning består av en rektor och två biträdande rektorer.

Trångsundsskolan har totalt 653 elever och ligger i ett område med blandad bebyggelse i form av småhus, bostadsrättshus och hyreshus. I upptagningsområdet ingår även Vidja och Mellansjö varifrån elever bussas till skolan. Skolan byggdes 1964 och har varit föremål för en omfattande utbyggnad och renovering under åren 1998, 2002 och 2004. Skolan har bland annat fått en ny matsal och skolbyggnad för årskurserna 6–9. I samband med renoveringarna har skolan också fått tillgång till ändamålsenliga specialsalar.

Genomförandet av inspektionen i Trångsundsskolan

Skolverket sände den 10 maj 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Trångsundsskolan har bestått av undervisningsrådet Stig Westerlund och experten Jukka Kuusisto. Besök i Trångsundsskolan inleddes den 5 oktober och avslutades den 7 oktober 2004.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Trångsundsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Trångsundsskolan genomfördes formella intervjuer med skolledningen och ett urval av elever, föräldrar, lärare. Inspektörerna besökte samtliga klasser inklusive tre små undervisningsgrupper för elever med särskilda behov. Några av ele-

verna ansvarade för att guida inspektörerna runt i skolans lokaler och under besöket fördes spontana samtal med både elever och personal. Inspektörerna deltog även vid elevrådsmötet för de yngre eleverna.

Bedömning

1. Normer och värden

Enligt skollagen skall utbildningen för barn och ungdom främja deras utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I läroplanerna framhålls att barnen och eleverna skall utveckla förståelse och respekt för alla människors lika värde. Skolan skall sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet. Eleverna skall också utveckla sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden. Eleverna skall kunna ta ett allt större ansvar för det egna arbetet och för miljön.

Inom detta granskningsområde behandlas resultaten av arbetet för att främja vårt samhälles demokratiska värderingar och för att utveckla normer och värden enligt läroplanernas mål.

Elevinflytande

Trångsundsskolan har ett system för elevmedverkan i form av klassråd och elevråd. Inspektörerna bedömer att eleverna i allmänhet är medvetna om hur den formella demokratiska processen går till och att de vet hur man skall ta upp frågor, argumentera och ge utrymme för andras argument. Vid intervjuerna kunde eleverna ge exempel på sådant som de kunnat påverka både när det gäller den fysiska miljön och undervisningen. En enkätundersökning som genomfördes förra läsåret visar dock att de äldre elevernas möjligheter till inflytande och delaktighet är mindre än de yngres. Detta förhållande bekräftades av elevintervjuerna och lektionsbesöken. Inspektörernas bedömning är därför att skolan behöver utveckla arbetet med inflytande och delaktighet i årskurserna 6-9.

Ansvarstagande

Föräldrar och lärare anser att de yngre eleverna får goda möjligheter att ta ansvar för sina studier. I årskurs 1-3 arbetar lärarna särskilt tydligt med kursmålen och eleverna stimuleras kontinuerligt till ansvarstagande och delaktighet. Även i de senare årskurserna finns det goda exempel på hur eleverna lär sig att ta ansvar för sitt lärande, men det råder en stor variation från mycket litet till relativt stort ansvarstagande. I elevintervjuerna framkom att inflytandet över det egna lärandet är lågt i årskurserna 6-9 och därmed är även möjligheterna till ansvarstagande små. Eleverna i Montessorispåret kunde dock ge flera exempel på ansvarstagande även i de senare årskurserna. Ett annat positivt exempel på ansvarstagande hos de äldre eleverna är elevstödjarna i årskurs 9 som handleds av två lärare. Inspektörernas bedömning är att elevernas ansvarstagande fungerar väl i årskurserna 1-5, men behöver utvecklas i årskurserna 6-9. När det gäller Montessorispåret bedömer inspektörerna dock att ansvarstagandet fungerar väl i alla årskurser.

Etiska förhållningssätt

Inspektörernas intryck är att eleverna visar acceptans för olikheter och har en människosyn som är förenlig med läroplanens. Mobbning och kränkande behandling är ovanligt och om sådant förekommer kan eleverna vända sig till de vuxna på skolan. Även föräldrarna framhåller att skolan är relativt fri från mobbning och kränkande behandling och att de vuxna på skolan reagerar snabbt när de får kännedom om mobbning eller kränkande behandling.

Trångsundsskolan har infört livskunskap som ett gemensamt ämne för alla elever i skolan. Ämnet livskunskap skall genomsyra arbetet i verksamheterna och är en del av skolans arbete med att skapa en röd tråd i utbildningen. Detta skall leda till att skoltiden från förskoleklassen upp till årskurs 9 hänger ihop och bildar en helhet. I intervjuerna framhåller personalen livskunskapens betydelse som en brygga mellan årskurserna och som ett viktigt inslag i arbetet med etiska förhållningssätt. Inspektörerna bedömer att livskunskapen är ett positivt inslag i skolans arbete med normer och värden.

Trygghet och lust att lära

Inspektörerna kan konstatera att eleverna på Trångsundsskolan är rättframma och lätta att få kontakt med. Både elever och föräldrar uppger att skolan har en trygg miljö.

Lusten att lära är tydlig hos de yngre eleverna upp till årskurs 5. I alla klasser upp till årskurs 5 fanns det inslag av eget arbete då eleverna själva kan välja vad de ska arbeta med. Detta skapade både större engagemang och lust att lära hos eleverna. Barnen i förskoleklassen visar stor trygghet i gruppen och arbetar med lust och glädje. Arbetspassen i förskoleklassen är anpassade till elevernas nivå och visar prov på stor variation, vilket bidrar till elevernas arbetsglädje.

Eleverna i årskurs 1–3 arbetar med en metod som kallas ”husmål”. Metoden åskådliggör kursmålen i svenska, matematik och engelska i form av stiliserade hus där grunden består av grundläggande kunskaper och färdigheter. Varje våningsplan uppåt i huset innehåller nya kunskaper och färdigheter. Lärare och elev går regelbundet igenom elevens lärande i förhållande till husmålen. Vid inspektörernas lektionsbesök gick det inte att ta miste på elevernas engagemang vid de individuella genomgångarna av husmålen.

Lektionsbesöken och intervjuerna visar dock att lärandesituationerna blir mera enformiga i årskurs 6–9 och att lusten att lära minskar från årskurs 6. Även skolans kvalitetsredovisning visar att eleverna i årskurs 6–9 är mindre nöjda inom de områden som handlar om utveckling och lärande. Även om det förekommer exempel på varierat arbetssätt och eleverna påpekar att de för vissa lärare får vara med och styra innehåll och arbetssätt även i de högre årskurserna, bedömer inspektörerna att elevernas inflytande över det egna lärandet ofta är lågt och att variationen i lärandet behöver förstärkas för årskurs 6–9.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resultatet avseende normer och värden varierar. Livskunskapen är ett positivt inslag i arbetet med normer och värden. I årskurs 6–9 är elevernas inflytande över det egna lärande är lågt och inspektörerna bedömer att en ökad variation i lärandesituationerna skulle behövas och att detta skulle kunna bidra till att öka dessa elevers lust att lära.

2. Kunskaper

Utbildningen skall ge kunskaper i vid mening, såväl fakta och förståelse som färdigheter och förmåga att exempelvis utvärdera sitt eget lärande och att arbeta självständigt. Skolan skall sträva efter att varje elev tillägnar sig kunskaper inom utbildningens ämnesområden och kurser men även utvecklar en tillit till sin egen förmåga och en nyfikenhet och lust att lära. Målen för lärandet anges närmare i de nationella läroplanerna och i kursplanerna.

Inom detta område granskas resultaten av det pedagogiska arbetet.

Trångsundsskolan har bearbetat kursmålen i alla ämnen så att eleverna lättare skall förstå dem. Kursplanerna innehåller även omarbetade betygskriterier. Trots detta framkommer det i elevintervjuerna att eleverna i senaredelen (årskurs 6-9) inte känner sig informerade om kursmålen och betygskriterierna. I föräldraintervjuerna framkommer att föräldrarna känner sig osäkra på grunderna för betygssättningen. Vid föräldra- och elevintervjuer framkommer dock att informationen om kursplaner och betygskriterier fungerar bättre i Montessorispåret. Inspektörerna bedömer att informationen om kursmål och betygskriterier behöver förbättras i skolans senaredel.

Kunskaper relaterade till mål att uppnå i årskurs 5

Resultaten från de nationella proven i årskurs 5 våren 2004 visar att 77 procent av eleverna nådde målen i svenska, 84 procent i engelska och 79 procent i matematik. Andelen elever som nådde målen i alla tre ämnena var 68 procent. Om man ser till samtliga ämnen nådde 60 procent av eleverna målen. Inspektörerna bedömer att skolan bör vidta åtgärder för att flera elever i år 5 ska kunna nå målen i alla ämnen.

Kunskaper relaterade till mål att uppnå i årskurs 9

År 2004 nådde 78 procent av eleverna i Trångsundsskolans årskurs 9 målen för utbildningen i alla ämnen, enligt siffror från Skolverkets beräkningsmodell SALSA, som tar hänsyn till olika skolors elevsammansättning. Det modellberäknade värdet var likaså 78 procent. Rikssnittet var 76 procent. Sammanställningen i SALSA visar dels att resultatet är något högre än rikssnittet och att skolans resultat motsvarar det förväntade resultatet i årskurs 9. Det genomsnittliga meritvärdet var 204,8¹. Av resultaten från de nationella proven i årskurs 9 våren 2004 framgår att 74 procent av eleverna nådde målen i svenska, 83 pro-

¹ Meritvärdet räknas fram genom att bokstavsbetygen översätts till siffror där MVG ger 20, VG 15 och G 10. Därefter räknas de 16 bästa betygen samman och ger det så kallade meritvärdet. En elev som har minst 16 betyg kan alltså ha högst 320 och minst 160 poäng i meritvärde.

cent i engelska och 75 procent i matematik. Inspektörerna bedömer att resultaten i årskurs 9 är godtagbara.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att kunskapsresultaten i årskurs 5 och 9 är godtagbara. Skolan bör dock vidta åtgärder för att flera elever i årskurs 5 skall nå målen i alla ämnen.

3. Arbetsmiljö och delaktighet

Enligt skollagen skall verksamheten i skolan vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Var och en som verkar där skall främja aktning för varje människas egenvärde, respekt för vår gemensamma miljö samt jämställdhet mellan könen. Särskilt skall den som verkar inom skolan aktivt motverka alla former av kränkande behandling. All personal skall samverka med elever och föräldrar i arbetet för att forma en god miljö – fysiskt och psykosocialt - för utveckling och lärande.

Granskningen gäller hur man i verksamheten arbetar för en god miljö och för att förebygga kränkningar och ge möjlighet till delaktighet och samverkan.

Samverkan i skolmiljön

Vid Trångsundsskolan finns två elevråd som är kopplade till tidigare- respektive senaredelen. I elevintervjuerna framkommer att eleverna har lärt sig mötesrutiner på sina klassråd och att klassråden fungerar bra i de allra flesta klasser.

Vid inspektionstillfället besökte inspektörerna skolans elevråd. En av skolans biträdande rektorer fungerade som ordförande och en sekreterare valdes bland eleverna. Eleverna hade med sig en del frågor från sina klassråd men engagemanget var inte särskilt påtagligt.

På Trångsundsskolan finns det ingen föräldraförening, men föräldrarna känner sig välkomna till skolan och bjuds till informationsmöten och klassmöten. Under läsåret 2003–04 pågick ett omfattande arbete för att starta ett föräldraråd på skolan. En arbetsgrupp bestående av föräldrar samlades ett antal gånger under läsåret för att skapa en handlingsplan för föräldramedverkan. Detta arbete avbröts i mars 2004, delvis på grund av bristande engagemang hos skolans övriga föräldrar.

Utöver att det i varje klass eller undervisningsgrupp skall finnas möjlighet att behandla frågor av gemensamt intresse för eleverna, skall skolan verka för att eleverna får ett allt större inflytande över den egna lärandesituationen. Läraren skall tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen. På Trångsundsskolan uppger elever att möjligheten till inflytande över lärandet varierar mellan olika lärare. Vid lektionsbesök och intervjuer kunde inspektörerna konstatera att möjligheterna till inflytande minskar i senaredelen. I skolans arbetsplan för 2004–05 lyfter man fram behovet att öka det informella inflytandet. Enligt arbetsplanen skall eleverna känna att de är delaktiga i skolans läroprocesser. Skolledningen skall föra diskussioner med personalen kring skillnaden mellan formellt och informellt inflytande. Skolledningen vill också initiera en kartläggning av det informella inflytandet och analysera utvecklingsområden. Inspektörernas bedömning är att diskussioner och kartläggning av informellt

inflytande och analys av utvecklingsområden bör kompletteras med åtgärder för utökat elevinflytande på Trångsundsskolan.

Arbetet mot kränkande behandling

Det förebyggande arbetet mot kränkande behandling på Trångsundsskolan sker framför allt genom arbete med värdegrundsfrågor i ämnet livskunskap. Tanken med ämnet är att utveckla elevernas självkännet, förmåga till empati och förmåga att hantera känslor och förhållanden. Ämnet är relativt nytt på skolan men både elever och personal uttrycker sin uppskattning över möjligheten att diskutera värdegrundsfrågor i ett sammanhang som är pedagogiskt upplagt och som är fritt från betygssättning.

Trångsundsskolan har en handlingsplan mot mobbning som tar upp både förebyggande arbete och åtgärder vid misstänkta eller fastställda mobbingfall. Även kränkande behandling, som kallas för trobbing (trakasserier), tas upp och handlingsplanen innehåller även åtgärder mot denna typ av kränkande behandling. Av de åtgärder som skolan skall vidta vid upptäckt av kränkande behandling framgår enligt handlingsplanen inte specifikt åtgärder om en elev skulle känna sig kränkt av en vuxen.

Enligt elever och föräldrar är mobbning relativt ovanligt på skolan och de uppger också att skolan vidtar tillräckliga åtgärder då elever hamnar i konflikter eller utsätts för kränkande behandling. Eleverna säger att de kan vända sig till vuxna på skolan vid problem med kränkande behandling. Handlingsplanen mot mobbning var däremot inte känd bland intervjuade elever och bara hos en del av föräldrarna. Inspektörernas bedömning är att skolan bör förbättra informationen om handlingsplanen. Handlingsplanen bör också ta upp perspektivet vuxen elev. Inspektörerna bedömer vidare att namnet på handlingsplanen bör ändras till handlingsprogram mot kränkande behandling för att visa att den även omfattar det vidare begreppet.

Skolhälsovård och elevhälsa

På skolan finns det skolhälsovård som genomförs enligt gällande bestämmelser. Skolbarnsomsorgens verksamhet för de yngre barnen innehåller mycket uteverksamhet och skolans s.k. växthusspar har uteverksamheten som sin särskilda profil. Möjligheterna till rörelse och uteverksamhet minskar dock i senare delen.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans arbete för att främja en god arbetsmiljö och delaktighet håller godtagbar kvalitet. Skolan har redan uppmärksammat behovet att öka elevernas inflytande över sitt lärande och det inre arbetet i skolan.

Arbetet mot kränkande behandling är av god kvalitet. Ämnet livskunskap skapar en röd tråd från tidigare till senare delen i det förebyggande arbetet mot kränkande behandling. Handlingsplanen mot mobbning bör omfatta alla former av kränkande behandling. Den bör också ta upp perspektivet vuxen och elev, samt göras känd bland elever och föräldrar.

4. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Arbetet för att nå de nationella målen för utveckling och lärande skall främst utformas av eleverna och personalen. Skolan skall samverka med hemmen. Läroplanerna, andra statliga förordningar och kursplanerna ger riktlinjer för arbetet. Det finns bestämmelser om timplaner och ämnes- och kursstruktur, riktlinjer för stödinsatser, för betygssättning och utvecklingssamtal, för utbildning på arbetsplatser, en garanterad undervisningstid etc. Målen i kursplanerna ger dessutom vägledning för arbetssätten genom att beskriva vilka kunskaper, färdigheter och övrig utveckling barnen och ungdomarna skall nå.

Granskningen riktas mot hur man arbetar för att nå målen och hur man anpassar arbetet till olika behov.

De nationella kursplanerna har konkretiserats på skolan och de konkretiserade kursplanerna finns tillgängliga på skolans hemsida. Både elever och föräldrar känner till kunskapsmålen i en del ämnen. I många fall presenterar lärarna kursmålen inför starten av ett nytt läsår. En del av de intervjuade eleverna i senaredelen uppger dock att de inte känner till kursplanerna i alla ämnen. Inspektörerna bedömer att skolan bör vidta åtgärder för att utöka elevernas kännedom om kursplanerna i senaredelen. Kursplanerna innehåller även lokalt bearbetade betygsriterier för årskurs 8–9.

I tidigaredelen, framför allt i årskurserna 1–3, används kursplanerna kontinuerligt i samtalen om elevernas kunskapsutveckling. Metoden, som kallas ”husmål” beskrivs i avsnittet Trygghet och lust att lära.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

Skolan har en struktur för mottagande av elever såväl inom skolan som för nya elever vid skolan. Förskoleklasserna och fritidshemmens verksamhet är integrerade med skolans övriga verksamhet.

Intervjuade lärare uppger att de saknar en sammanlänkande röd tråd i det pedagogiska arbetet på Trångsundsskolan. De olika skolbyggnaderna för fk–3, 4–5 och 6–9 skapar också en fysisk känsla av tre fristående enheter. I skolans kvalitetsredovisning har den ”röda tråden” ett genomsnittligt värde på 5,6 på en skala tiogradig skala. Värdet för tidigaredelen är 6,3 och för senaredelen 4,9. Många av de intervjuade lärarna anger dock att arbetet med ämnet livskunskap kan vara ett sätt att skapa ett sammanhang och binda ihop den pedagogiska verksamheten över gamla stadiegränser.

Det finns en övergripande timplan för årskurs 1–9 och undervisningstiden vid Trångsundsskolan ligger något över den av skollagen garanterade undervisningstiden för grundskolan. Eleverna uppger att de är relativt nöjda med sina scheman och inspektörerna noterar att eleverna har få håltimmar. Undervisningen sker i huvudsak klassvis, men det förekommer att eleverna arbetar i olika grupper till exempel i språkval, NO-ämnen och slöjd.

För eleverna i förskoleklasserna till årskurs 5 finns tid för eget arbete på schemat, då eleverna arbetar på egen hand. Lärare och ibland även fritidspersonal hjälper eleverna under dessa pass. Inspektörerna bedömer att tid för eget arbete är i de flesta fall ett arbetssätt som fungerar väl och bidrar till effektiv resurs-

och tidsanvändning. I det s.k. Växthusspåret tillbringar eleverna en dag i veckan ute i naturen på ”naturskola”.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Trångsundsskolan har ett elevhälsoteam bestående av skolläda, skolpsykolog, skolsköterska och speciallärare. Teamet har utarbetat en arbetsgång för arbete med elever med särskilda behov. Arbetsgången omfattar både kartläggning och organisering av stödundervisningen. Grunden för arbetsgången är en individuell utvecklingsplan. Den skall vara ett stöd för dokumentering av elevens utveckling både socialt och kunskapsmässigt. Om en elev riskerar att inte nå målen skall en pedagogisk bedömning göras av ansvarig lärare innan ett åtgärdsprogram skrivs. Uppföljning av åtgärdsprogrammet görs efter två till fem veckor. Enligt skolans ledning ges stöd till alla elever i behov av särskilt stöd. Det framkommer dock i personalintervjuerna att stödet inte alltid är tillräckligt.

Skolans tre små undervisningsgrupper, som nämnts i rapportens inledning, har tillkommit efter behov. Inspektörernas bedömning är att eleverna i dessa grupper får det stöd och den hjälp de behöver.

Enligt inspektörerna har Trångsundsskolan rutiner, utrednings- och analysförfaranden för att identifiera elevers behov av särskilt stöd. Inspektörerna bedömer dock att skolan bör analysera om eleverna inte får det stöd de behöver, med tanke på att finns synpunkter bland personalen om bristande stöd och eftersom endast drygt hälften av eleverna i årskurs 5 når målen i alla ämnen (se avsnitt 3. Kunskaper).

Arbetsätt

Under lektionsbesöken kunde inspektörerna konstatera att eleverna i tidigare delen arbetar både enskilt och i smågrupper. Det enskilda arbetet med tilldelade uppgifter är dominerande. Förskoleklassen var indelad i mindre grupper som arbetade med olika uppgifter. Överlag kunde inspektörerna konstatera att arbetstakten i undervisningen var bättre anpassad till elevernas ålder och förmåga i tidigare delen än i senare delen. I många fall är arbetstempot i senare delen något långsamt, även om man tar hänsyn till individuella skillnader mellan eleverna. Likaså är undervisningen mer individanpassad i tidigare delen. I senare delen är undervisningen oftast lärarledd och innehåller färre elevaktiva arbetsmetoder. Arbetsmetoderna varierar dock mellan olika lärare. En del föräldrar anser att skolans NO-undervisning har för få laborativa inslag. Elever berättar att vissa lärare ger dem möjligheter att delta i planeringen av undervisningen och redovisningsformerna, medan andra lärare styr undervisningen på samma sätt från lektion till lektion. Inspektörernas bedömning är att arbetsmetoderna i senare delen behöver utvecklas.

Vägledning och utvecklingssamtal

Utvecklingssamtalen genomförs enligt de elever och föräldrar som inspektörerna har talat med på ett bra sätt. Samtalen upplevs i regel som informativa och framåtsyftande. Det råder dock delade meningar bland föräldrarna om betygssättningen på Trångsundsskolan. En del föräldrar anser att det är oklart vad som krävs för olika betygsgrader. Inspektörernas bedömning är att skolan bör förbättra informationen om betygskriterierna.

Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning

Elevernas kunskapsutveckling mäts på olika sätt på Trångsundsskolan. Olika typer av prov och tester är den vanligast förekommande mätmetoden. Utvärdering sker också muntligen på lektioner till exempel genom redovisningar och diskussioner. I årskurs 1–3 sker en kontinuerlig utvärdering i form av samtal kring de mål som finns nedskrivna i form av husmål (se avsnitt Trygghet och lust att lära). Utvecklingssamtalen anges också som ett tillfälle för utvärdering av elevens lärande.

Skolans konkretiserade kursplaner innehåller betygskriterier och eleverna är i det stora hela nöjda med den information de får inför betygssättningen. De intervjuade eleverna uppger att de får tillfälle att diskutera eller ställa frågor om betygssättningen innan betygen är satta. En del föräldrar anser att kraven på Trångsundsskolan är högre för att få ett visst betyg än på andra skolor i Huddinge. Inspektionen har dock visat att resultaten från de nationella proven jämförs med betygen i årskurs 9 och att lärarna har diskussioner om betygssättning inom respektive årskurs. Vid intervjuerna framhåller lärarna att de saknar möjligheter att diskutera betygssättning med ämneskollegor på andra skolor i Huddinge kommun. För elever i årskurs 9 som saknade betyg i något ämne ges skriftliga omdömen. Vid inspektionstillfället saknade skolan dock kopior av dessa omdömen. Inspektörerna bedömer att skolledningen bör se till att det finns möjligheter till samarbete med andra skolor i form av diskussioner om betygskriterier och betygssättning. Skolledningen bör också förbättra rutinerna avseende hanteringen av skriftliga omdömen.

Samverkan och öppenhet

Studiebesök sker då och då i samband med undervisningen. Eleverna i årskurs 8 har PRAO i två veckor. För övrigt har skolan inte kontakter med andra skolor, företag, institutioner eller liknande. Inspektörerna bedömer att skolans kontakter med omvärlden är begränsade och kan förbättras.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att skolans pedagogiska verksamhet är av god kvalitet, men att det finns förbättringsområden. I senaredelen kan elevernas kunskap om kursplanernas mål och i viss mån även om betygskriterierna förbättras genom att både kunskapsmål och betygskriterier tydliggörs i undervisningen. Skolan bör även vidta åtgärder för att förbättra informationen om betygskriterierna gentemot föräldrarna. Vidare bör skolledningen se till att det finns möjligheter till samarbete med andra skolor avseende betygskriterier och betygssättning. Skolan bör också se över sina rutiner i fråga om skriftliga omdömen.

Inspektörerna bedömer att skolan bör säkerställa att alla elever i behov av stöd får det stöd de behöver. Skolan bör också vidta åtgärder för att framför allt öka stödet till de elever som inte når målen i årskurs 5.

Inspektörerna bedömer att skolans kontakter med omvärlden är ett förbättringsområde.

5. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Kommunerna har ett övergripande ansvar för förskoleverksamheten, skolbarnsomsorgen och skolan på lokal nivå. Kommunerna är också huvudmän för de flesta verksamheterna. Läroplanerna lägger tydliga ansvarsområden på rektor och personal för skolornas inre organisation och arbete. Sammantaget har dessa skyldighet att se till att rätten till utbildning och till att nå nationella mål tillgodoses.

Frågor som behandlas vid inspektionen är exempelvis om verksamheten har en ledning enligt de nationella bestämmelserna, hur denna fungerar i praktiken och om det finns system för att säkra och förbättra kvaliteten i utbildningen samt värna enskildas rättsäkerhet.

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Ledningen för Trångsundsskolan består av en rektor och två biträdande rektorer. Vid inspektionstillfället hade skolans nuvarande rektor varit i tjänst under två veckor. Ledningsfunktionen har under det föregående året inte fungerat väl och har därför varit föremål för utredning i form av ett konsultuppdrag. Endast en biträdande rektor finns kvar i skolledningen sedan föregående läsår. Det finns en tydlig ansvarsfördelning mellan rektor och biträdande rektorer, men inspektörerna kan konstatera att alla rutiner avseende information, beslutsfattande, dokumentation och arkivering inte fungerar tillfredställande. Mot bakgrund av de ovannämnda bytena i skolledningen är de administrativa bristerna förklarliga, men måste rättas till.

Både eleverna och föräldrarna känner till vem som är rektor på skolan och vilken av de biträdande rektorerna som har ansvar för dem. Rektorn har också besökt de flesta av klasserna och presenterat sig själv. Personalen har, av förklarliga skäl, ingen klar bild av den nya skolledningen men första intrycket är överlag positivt. Lärarna efterlyser dock tydligare rutiner, till exempel i frågor som rör lärarnas kompetensutveckling, och bättre framförhållning när det gäller information om ändringar i verksamheten. Lärarna anser vidare att den pedagogiska utvecklingen för tillfället drivs av personalen i de olika spåren. Inspektörerna bedömer att denna omständighet, tillsammans med de fysiska förutsättningarna i form av flera olika skolhus, bidrar till att skolan saknar en röd tråd som binder ihop de olika delarna. Personalen ser skolans profilering i livskunskap som ett steg i rätt riktning för att skapa samhörighet i skolan. Inspektörernas bedömning är att skolledningen bör på ett tydligare sätt leda den pedagogiska utvecklingen och vidta åtgärder för att stärka samhörigheten mellan skolans olika delar.

Trångsundsskolans kvalitetsredovisning presenterar skolans resultat utifrån de nyckelområden som nämnden har fastställt. Resultaten baseras på den enkät som genomförs av Huddinge kommun och presenteras genom nyckeltal på en tiogradig skala. Nyckeltalen är i sin tur uppdelade för tidigaredelen och senaredelen. De resultat som framkom vid mätningen läsåret 2003/04 på Trångsundsskolan är genomgående lägre för eleverna i senaredelen än för eleverna i tidigaredelen. Skolan analyserar resultaten och slutligen lämnas förslag till åtgärder för utveckling för läsåret 2004/05.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet skall en kvalitetsredovisning innehålla en beskrivning av i vilken mån målen för utbildningen uppnåtts eller inte. Om målen inte uppnåtts skall det framgå hur skolan avser att arbeta för att målen skall kunna uppnås. Inspektörernas anser att Trångsundsskolans kvalitetsredovisning innehåller delar som naturligt hör hemma i en kvalitetsredovisning för en grundskola. Inspektörerna finner samtidigt att dokumentet som helhet kan och bör utvecklas för att kunna fungera som ett faktiskt hjälpmedel i skolans utvecklingsarbete. Framförallt behöver skolan utveckla kvalitetsredovisningen så att den tydligare avspeglar den lokala arbetsplanen och läroplanens mål. Inspektörerna bedömer att de mål som redovisas är otydliga i och med att målen bara formuleras med ett enda ord som till exempel "hälsa" och "trygghet". Att redovisa måluppfyllelse i form av styrtal blir också otydligt i och med att det inte förklaras vad styrtalen står för eller vad de mäter. Kopplingen mellan mål, måluppfyllelse och åtgärder är också svag. Inspektörerna bedömer därför att kvalitetsredovisningen är godtagbar men bör förbättras.

Rättsäkerhetsfrågor

Enligt grundskoleförordningen skall rektor ingå som ledamot i elevvårdskonferenser och vid sammanträdena skall protokoll föras där det tydligt framgår vad som har beslutats. Rutinerna för beslut i elevvårdsärenden på Trångsundsskolan behöver förbättras och förtydligas på dessa punkter. Detta gäller såväl formuleringarna i åtgärdsprogram som rektors deltagande i och protokoll från elevvårdskonferenser.

Den centrala elevstödsenheten fattar beslut om huruvida en viss elev skall få stöd inom en av de kommunövergripande grupperna. Beslut om placering i särskild undervisningsgrupp görs av elevstödsenheten.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att styrning och ledning vid Trångsundsskolan sammantaget bör utvecklas. Skolledningen bör på ett tydligare sätt leda den pedagogiska utvecklingen och vidta åtgärder för att stärka samhörigheten mellan skolans olika delar. Rutiner avseende information, beslutsfattande, dokumentation och arkivering fungerar inte tillfredställande. Rutinerna för beslut i elevvårdsärenden bör också förbättras och förtydligas. Skolans kvalitetsarbete bör bättre avspegla läroplanernas och den lokala arbetsplanens mål och bör likaså förbättras i fråga om koppling mellan mål, måluppfyllelse och åtgärder.

6. Tillgång till omsorg, pedagogisk verksamhet och utbildning

Lika tillgång till utbildning, oberoende av kön, geografisk hemvist samt sociala och ekonomiska förhållanden, är en grundprincip för det offentliga skolväsendet. Barn- och ungdomsutbildningen omfattar förskoleklassen, grundskolan, den obligatoriska särskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Det skall finnas lika möjligheter till utbildning för barn och ungdomar med olika funktionsnedsättningar och möjligheter till utbildning i särskilda utbildningsformer. Inom skolformerna skall det också finnas olika möjligheter för eleverna att individuellt göra val av ämnen, program, inriktningar och kurser. En skola kan, enligt skollagen, profilera sig för att tillgodose olika elevers behov eller öka elevernas motivation för lärande.

Granskningen gäller om det finns tillgång till utbildning i den omfattning och med den valfrihet som anges i de statliga bestämmelserna. Även informationen om möjligheter till olika val av fördjupning, kurser, skolor och utbildningsvägar behandlas.

Tillgång till verksamhet/utbildning

Språkval i spanska, tyska och franska erbjuds eleverna från årskurs 6. Det finns även förstärkt svenska och engelska för de elever som inte nått målen för dessa ämnen i årskurs 5. Sammanlagt 80 elever är berättigade till modersmålsundervisning. Inga elever på Trångsundsskolan deltar dock i modersmålsundervisning. En elev får studiehandledning på modersmålet. Inspektörerna bedömer att skolledningen bör undersöka varför ingen av skolans elever har valt att delta i modersmålsundervisningen. Sammanlagt 32 elever deltar i undervisning i svenska som andraspråk.

I den nationella timplanen för grundskolan anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen syftar till att eleverna ska få fördjupa och bredda kunskaperna i ett eller flera ämnen. På Trångsundsskolan finns inget tydligt utrymme för elevens val. Både elever i årskurs 1–6 och elever i årskurs 7–9 uppger i intervjuerna att de inte har elevens val. Den undervisning i livskunskap som skolan anordnar som elevens val uppges av eleverna inte innehålla några egentliga val. Inspektörerna kan därför konstatera att Trångsundsskolan inte uppfyller grundskoleförordningens föreskrifter om elevens val.

Enligt intervjuade lärare anpassas skolan vid behov så att funktionshindrade elever får tillgång till utbildning.

Information om utbildning

Elever och föräldrar uppger att informationen fungerar bra i allmänhet, men att framförhållningen kunde vara bättre i vissa fall. Veckobreven utdelas enligt föräldrarna inte heller regelbundet i alla klasser. Informationen om elevers rätt till modersmålsundervisning skickas ut centralt från kommunen, men inspektörernas bedömning är att Trångsundsskolan bör bättre informera sina elever om rätten till modersmålsundervisning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att eleverna generellt har tillgång till utbildning som är av god kvalitet. Inspektörerna riktar dock kritik mot att skolan inte uppfyller författningarnas krav beträffande elevens val. Vidare bedömer inspektörerna att skolan behöver förtydliga rutinerna med informationen

till föräldrarna. Skolan bör särskilt förbättra informationen om elevernas rätt till modersmålsundervisning.

7. Resurser

Huvudmannen och skolans ledning beslutar hur och med vilka resurser utbildningen skall genomföras för att de lärande skall nå de nationella målen för utbildningen. I skollagen finns dock bestämmelser om några viktiga förutsättningar för att säkra kvaliteten i utbildningen. Dessa avser främst krav på personalens kompetens, tillgång till ändamålsenliga lokaler, läromedel och annan utrustning som behövs för en tidsenlig utbildning. Även principerna för resursfördelningen aktualiseras vid inspektionen.

Personalresurser

I Trångsundsskolan har övervägande delen av personalen utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Läsåret 2004/05 hade skolan en lärartätthet på 8,2 lärare/100 elever. Personalomsättningen som helhet är relativt låg, men vissa föräldrar uttrycker vid intervjuerna oro för elevernas arbetssituation och skolorsultat med tanke på täta lärarbyten i enstaka klasser.

Skolan hade vid inspektionstillfället en heltidsanställd skolsköterska, men ingen kurator eller skolpsykolog. Enligt skolledningen kunde dessa tjänster erhållas genom kommunens resurscentrum. Inspektörernas bedömning är att skolledningen bör undersöka om tillgången till kurator- och psykologtjänster är tillräcklig med tanke på personalens farhågor om otillräckliga insatser avseende elever i behov av särskilt stöd.

Personalens kompetens och kompetensutveckling

I fråga om personalens kompetensutveckling får Trångsundsskolan ett ordinärt värde i den medarbetarenkät som genomförs på samtliga skolor i Huddinge kommun. Vid diskussioner med personalen framkommer dock att en del av personalen är mycket nöjd med sin kompetensutveckling medan andra är missnöjda.

Läromedel

Läromedlen och annat pedagogiskt material är anpassade till de krav en tidsenlig utbildning kräver. Skolan har också ett bibliotek. Både elever och personal anser dock att tillgången till datorer är begränsad. Inspektörernas bedömning är att eleverna på Trångsundsskolan har begränsade möjligheter till användning av datorer. Skolan har ett bibliotek.

Lokaler

Skolans verksamhet bedrivs i utspridda lokaler som generellt håller god kvalitet och svarar mot de pedagogiska kraven i undervisningen. Både föräldrar och elever är dock missnöjda med skolans idrottshall som upplevs som både trång och sliten. Särskilt omklädningsrummen och duschutrymmena upplevs som ofräscha, vilket enligt föräldrarna leder till att många elever låter bli att duscha efter lektionerna. Skolans matsal och skolmatens kvalitet får beröm från både

personal, elever och föräldrar. Inspektörerna bedömer att lokalerna för idrott och hälsa bör ses över.

Skolgårdens utformning ger möjligheter till stimulans för de yngre eleverna. De äldre eleverna är inte nöjda med tillgången till rastverksamhet och efterfrågar möjligheter till avkoppling under raster och håltimmar som är anpassade till deras behov.

Skolan får elevbidrag enligt de normer som gäller i kommunen. På grund av den ekonomiska situationen tillämpar skolledningen en stram resurstilldelning.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att resurserna på Trångsundsskolan är godtagbara. Lokalerna för idrott och hälsa är dock i behov av invändig renovering. Inspektörerna bedömer vidare att idrottshallen är liten i förhållande till skolans elevantal och elevernas ålderssammansättning. Skolan behöver också se över tillgången till datorer i undervisningen.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten i Trångsundsskolan övergripande är av god kvalitet. Skolans profil med livskunskap ger goda möjligheter till praktiskt värdegrundsarbete. Större delen av skolans lokaler håller en god kvalitet.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden:

- Elevernas inflytande över undervisningens utformning och innehåll behöver öka.
- Elevernas och föräldrarnas kunskaper om målen för utbildningen och betygskriterierna behöver förbättras.
- Skolan bör tillgodose elevernas rätt till stöd.
- Handlingsplanen mot mobbning bör omfatta alla former av kränkande behandling och även omfatta perspektivet vuxen-elev.
- Skolans arbete för en likvärdig bedömning och betygssättning bör utvecklas.
- Kvalitetsredovisningen bör förbättras och innehålla en tydligare koppling mellan mål, måluppfyllelse och åtgärder.
- Rutiner avseende beslut i elevvårdsärenden, information till föräldrar, samt dokumentation och arkivering bör ses över.
- Informationen om elevernas rätt till modersmålsundervisning bör förbättras.
- Lokalerna för ämnet idrott och hälsa och att tillgången till datorer i undervisningen bör ses över.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivna områden skall snarast åtgärdas.

- Elevens val anordnas inte i enlighet med författningarna (2 Kap. 19 § grundskoleförfordningen).

Datum
2005-06-29

Ort
Stockholm

Jukka Kuusisto
Stig Westerlund